

A MAGYARSÁG JOGÁLLAPOTA ERDÉLYBEN

Csóti György beszélgetése Ujvári Ferencsel

Ujvári Ferenc kolozsvári ügyvéd lakásán arról beszélgetünk, hogy milyen a magyarság jogállapota, joghelyzete a mai Romániában, az Erdélyben élő magyarságnak milyen alkotmányos jogai vannak. De mielőtt arról beszélgetnénk, hogy ma, 2007-ben mi is a helyzet, nézzünk meg egy régi videofelvételt: 17 évvel ezelőtt, a temesvári forradalom utáni napokban, 1989. december végén itt voltam, ebben a lakásban, és ott, annál az íróasztalnál, abban a karosszékekben, amellet az állólámpa mellett nagyon szépen kifejtetted, hogy milyen jog illeti meg a magyarságot Erdélyben. Nézzük meg most ezt a felvételt!

Cs. Gy.: *Most december 30-a van, tehát két hét telt el a forradalom kitörése óta. Mi a helyzet Kolozsváron? A forradalmi erők kezében van a város, forradalmi bizottság van, kiből áll ez a forradalmi bizottság?*

U. F.: Teljes nyugalom van. Megindult ennek a nemzetmegmentő tanácsnak a szerveződése megyei szinten is. Én abból az alapállásból indulok ki, nincs többet kompromisszum, nem lehetünk többet opportunisták. Negyven éven át az opportunizmusunk, a kompromisszumunk ide vezetett. Ezért már az induláskor radikális álláspontra kell helyezkedni. Sorskérdéseink megoldásához radikálisan kell hozzáfognunk. Erdélyben három történelmi nemzet él. Magyar, román, szász, és ezek szabadok és egyenlőek. Szabadok azért, mert a természeti jognál fogva mindenki szabadnak születik. És egyenlőek azért, mert az őseiktől örö-

költék a jogaikat. Ezért mi, erdélyi magyar demokraták nem akarunk semmit kérni az induláskor a románoktól. Nekem a románok ne adjanak semmit. Mert ha a románok adnak valamit, köztudott, ha valaki valamit ad, azt vissza is tudja vonni. Ezért erre nekem nincs szükségem. Az én jogom nem a másik itt élő nemzetnek a jogaiból származik, az én jogaim azon tényből fakadnak, hogy az én elődeim itt születtek, falvakat, városokat építettek fel, kultúrintézményeket hoztak létre. S akkor én itt nem lehetek nemzetiség! A magyar Erdélyben történelmi nemzet. Igénylem, hogy a jövőben ez így legyen az alapokmányokba befoglalva. A magyar lehet nemzetiség Moldovában, Monténiában, Dobrudzsában és Olténiában. Mint ahogy a három nemzet mellett Erdélyben szintén lehetnek nemzetiségek. Cigányok, horvátok, örmények, szerbek, szlovákok, zsidók és mások. Ezek szintén lehetnek nemzetiségek. De nekem ne készítsék a nemzetiségi törvényt, nekem ne legyen Bukarestben a miniszterelnökség mellett egy nemzetiségi miniszter. Legyen, de nem nekem. Legyen a nemzetiségeknek. Nemzetiségek vannak a felsorolt országrészekben is, és vannak Erdélyben is. De én nem engedem meg, hogy besoroljanak a nemzetiségek közé! Én Erdélyben az országot alkotó és építő egyik nemzet vagyok. Nyilvánvaló, hogy nekünk együtt kell felépítenünk és megteremtünk az új erdélyi világrendet, amely olyan kell legyen, mint ahogy Móricz Zsigmond fogalmazott: tündérgert. És ez csak a három együtt lakó nemzet akaratától függ. Ha célul ezt tűzzük ki, nyilvánvaló, hogy meg is tudjuk valósítani. Én rendkívül bízom abban, hogy ez a pillanat, amelyre – mondom – az erdélyi népek hetven éve várnak, hogy ez valóban a demokráciát hozta el. És a demokrácia keretein belül a teljes szabadságot, a teljes autonómiát, a teljes önrendelkezési jogainkat, mert ha nem így van, akkor minket ismét becsapott a történelem. De én bízom benne, hogy ezt most mindenki komolyan veszi. Valóban magyarok is, románok is, szászok is. S hogy ez így legyen, ez ma

már nemcsak magyar érdek, hanem éppúgy román, szász érdek is.

– *Nos hát, ezek után a szavak után, amelyeket tizenhét évvel ezelőtt fogalmaztál meg, hogyan látod ma, 2007-ben a magyarság alkotmányos helyzetét itt Erdélyben, Románián belül?*

– Sajnos semmi változás nem következett be. Én Romániában ma is negyedrendű állampolgár vagyok.

– *Nem is másodrendű?*

– Nem is másodrendű. Elsőrendű állampolgár az uralgó osztályhoz tartozó minden román, másodrendű állampolgár világnézet nélkül minden román, harmadrendű állampolgárok azok a nemzetiségi kisebbségek, akik a román érdekeket kiszolgálják, ide sorolom az RMDSZ-t is. És negyedrendű állampolgár vagyok én, aki a saját nemzeti érdekeimet úgy akarom érvényesíteni, hogy az összhangban legyen a Kárpát-medencei népek érdekeivel. Ami számomra rendkívül elszomorító dolog, és ez 1920. június 4-e óta így van. Én a saját szülőföldemen, a saját hazámban nemzetiségi kisebbsége kell legyen annak a román nemzetnek, amelyhez 1920. június 4-én odacsatoltak. Noha én nem a románok által megalkotott államba készültem, költöztem be, én a saját szülőföldemet, amely nekem hazám, Erdély, Bánság, Partium, Máramaros, én ezt soha el nem hagytam. Én a románok által megalkotott államba be nem költöztem. A románok költöztek be az általam, illetve az én nemzetem, az én népem által megalakított országba.

– *Ezek sajnos történelmi tények. Tehát ami Trianon és 1920 óta történt, azt nagyjából ismerjük, ha esetleg a kulisszatitkokat nem is mind. Most 2007-et írunk, Magyarország is, Románia is, Szlovákia is egyébként, egy másik nagy elcsatolt terület, az Európai Unión belül találja magát. Ez egy szerencsés helyzet, amely keretet, lehetőséget ad arra, hogy a történelmi sérelmeket valamilyen módon orvosoljuk. Csak keretet ad, hangsúlyozom, meg nem oldja. Mi lenne a megoldás, mit kellene tennünk, és úgy, ahogy nagyon okosan és szépen kifejtetted, hogy a Kárpát-medencében élő vala-*

A STUDIOLO ÁSATÁS KÖZBEN,
MÉG A FEHÉR TORONY BÁSTYÁJA ALATT.

Archív fotó, 1935

mennyi nép, valamennyi nemzet érdekeit szem előtt tartjuk. Mi a teendő, hogyan tudnánk ezt az igen bonyolult, igen kényes és igen súlyos kérdést kezelni, megoldani?

– Bármilyen rosszul hangzik 2007-ben, de idéznem kell Páskándi Gézát, aki miután hét évet leült a romániai börtönökben, Magyarországra költözött ki, csonka Magyarországra, és ott volt kénytelen élni haláláig. Ő mondotta – szó szerint idézem, mert megtanultam –, „ha nem lesz határkiigazítás, az Európai Unió számunkra, a magyar nemzet részére nézve egy fabatkát sem fog érni, mert nem mindegy, mekkora szántóval, mekkora kaszálóval, mekkora erdőekkel lépek be az Európai Unióba”.

– Ez tény. De az Európai Unión belül a határok jelentősége egyre inkább csökken. Tehát lassan remélhetőleg szimbolikussá válik, hiszen most ha a schengeni határon belül leszünk valameny-

nyien, akkor mindenféle kontroll, ellenőrzés nélkül mehetünk egyik országból a másikba, de nemcsak a személyek, hanem a tőke, az információ, a szellemi termékek, minden szabadon mozog. Tehát a határnak a jelentősége lecsökken. Viszont a területen élő népek, nemzetek státusa, jogállása rendkívül sok kívánnivalót hagy maga után. Ugye, Románia – hasonlóan Szlovákia – olyan alkotmány-nyal rendelkezik, amely kimondja, hogy Románia a románok állama. Talán itt kellene kezdeni a változtatást. A határokról talán kevesebb értelme van ma beszélni, mint inkább arról, hogy egyenrangú és nem egyenrangú népek, nemzetek élnek itt. Arra kell tehát törekedni, ahogy te mondtad, hogy egyenrangú állampolgár legyen a jelenleg Romániában élő magyarság.

– Sajnos mindig vitatni szoktam az Európai Unió által nekünk felkínált jövőt. Én azért nem vagyok elragadtatva, és engem azért nem örvendeztet meg ez a felkínált jövő, mert lozinkának (zsákbamacska – a szerk.) tartom azt, hogy a határok légiesednek. Rendben van, légiesedjenek a határok. Én azt szoktam mondani, én nem akarok tekeregni, határ nélkül járni a világot, én nem tekeregni akarok. Én a saját szülőföldemen az alapvető emberi jogok gyakorlása mellett akarok megmaradni. Nem lesz jelentősége a határoknak, mondják az Európai Unióban. És akkor az én kérdésem mindig az, a román közigazgatás hol ér véget? Ártádnál. Hol kezdődik a magyar közigazgatás? Ártádnál.

– *Na de ha nincsenek határok, ha egy unión belül vagyunk, akkor a román jognak olyan lehetőséget kell biztosítani a magyar nemzethez tartozó állampolgároknak, mint amely a többségi nemzetet megilleti. Tehát talán ott kellene kezdeni, hogy a jogállását kellene megváltoztatni az erdélyi magyarságnak Románián belül, és arra a szintre emelni, hogy egyenrangú állampolgárok legyenek a románokkal, és ugyanezt Szlovákiában. De maradjunk itt Erdély területén. Én persze Budapestről nem adhatok tanácsot. Akik itt élnek, azoknak jobban kell látniuk a helyzetet. De nekem az első dolgom lenne, ha itt élnék, azért harcolnék, hogy Románia alkot-*

mánya változzon meg. Románia nem a románok állama, Románia az itt élő összes nemzet, nemzeti közösség állama.

– 1989 óta hirdetem minden fórumon, ahol megadatik számomra, lapokban megírtam, hogy addig, amíg én nem leszek társnemzete a Kárpát-medencén belül élő nemzeteknek, s főként román partnereimnek, addig változást nem várhatok. Én 1959 óta ügyvédeskedem Kolozsvárott. Én még soha anyanyelvemen Kolozsvárott perbeszédet nem tarthattam. Pedig alkotmányos rendelkezések biztosították a jogegyenlőséget. De más volt az elmélet és más volt a gyakorlat. Amikor engem Ceaușescu idejében be-bevittek időnként kihallgatásra a Securitatera, ott nagyon nyíltan megmondották: „Ujvári elvtárs, maga ne hivatkozzon a román alkotmányos rendre, az alkotmányos rend nem azért van, hogy maga hivatkozzon erre.”

– *Akkor miért van?*

– Ez a nagyvilágnak szól, nem pedig az ott élő polgároknak.

– *Ilyen cinikus módon?*

– Nekem ezt így, hosszú éjszakákon, amikor bent tartottak, és állandóan nyilatkozatokat írtak velem, s végül egy íróasztalra fektettek le, egy olyan plédet adtak, amely tele volt vérrel. Nekem azon kellett aludnom. És nyíltan megmondották, az elméletet ne próbáljam gyakorlattá tenni.

– *Most viszont megérett az idő arra, hogy az elmélet gyakorlattá váljon, ha egyáltalán van jó elmélet. Mármint a román berendezkedésben.*

– Na most a jó elmélet csak az lehet, ha a magyarok a Bánságban, Partiumban, Erdélyben, Máramarosban kijelentik – és ezt én már többször hangoztattam –, hogy ha társtulajdonosok vagyunk, akkor engem mint társtulajdonost miért rekesztettek ki az egyetemi épületekből, miért nem lehet nekem ott magyarul beszélnem, mint társtulajdonosnak anyanyelvemen – államháztartási és költségvetési pénzen fenntartott egyetemen –, miért nem lehet nekem a klinikán

magyarul szólnom, ha társtulajdonos vagyok ottan, márpedig elméletileg az vagyok. Én telekkönyvi jogi társtulajdonos vagyok Erdélyben együtt a román partnereimmel. S akkor idézem Márton Áron püspök urat, aki rabruhában, a román bukaresti katonai törvényszéken az utolsó szó jogán ezt mondotta: „Az, hogy én tiltakozom a trianoni békeszerződés ellen, az megfelel a valóságnak. És ezért én vállalom a felelősséget.” Mert ez közös tulajdon, a Bánság, Partium, Máramaros, Erdély közös tulajdona az itt lakó népeknek. Ezt a közös társtulajdoni viszonyt nem úgy szüntethetem meg, hogy az egész vagyont, birtokjogot odaítélem egynek, hanem megosztom a lakosság néparányszámának megfelelően. Mi Erdélyben – mondta a püspök úr – 43 százalékban vagyunk jelen. Ennyi illet meg bennünket. És én most már, megérve a 85 évet, abban bízom, hogy az utánam következő nemzedék őseinktől örökölt telekkönyvi jogainkat vissza fogja igényelni. El kell mondanom azt is, hogy én a Babeş-Bolyai egyetemet sem tudom elfogadni, és nem vagyok híve a Bolyai Társaságnak. A Bolyai Társaság igényli vissza azt az egyetemet, amelyet Groza Péter ajándékba adott az észak-erdélyi magyarságnak azért, hogy az 1947. február 10-i párizsi békeszerződéssel biztosíthassa román érdekeit azzal indokolva, hogy íme, megoldottam a magyar nemzetiségi kérdést, ezért nyugodtan csatolhatják vissza Észak-Erdélyt újra a román közigazgatás alá, mert én, dr. Petru Groza miniszterelnök megoldottam a magyar nemzeti kisebbség kérdését, még egyetemet is biztosítottam nekik. Mivel ezt az egyetemet, a Bolyai Egyetemet, Groza Péter ajándékozta az észak-erdélyi magyarságnak, akkor veszik vissza, amikor akarják, és vissza is vették úgy, amint akarták. Nekem nem a Bolyai Egyetem kell.

– *Az egyetem korábban is egyetem volt. Nem Groza alapította.*

– Pontosan. Én azt az egyetemet igénylem vissza, amelyet az én őseim 1568 óta működtettek lent Gyulafehérvá-

ron, s amelyet 1872-ben Kolozsvárott nyitottak meg. Mindig szoktam idézni a nagy román történészt, Iorgát. Iorga számtalanszor hangsúlyozta: „Nem azért szereztük meg Erdélyt, hogy elvegyük a magyarok megvalósításait. Hanem azért szereztük meg, hogy mi is felépíthessük a mieinket. Nevezetesen közigazgatási épületeinket, nemzeti színházunkat, klinikai épületeinket, egyetemi könyvtárunkat, egyetemi épületeinket.” Na most, ha én telekkönyvi tulajdonosa voltam a kolozsvári Nemzeti Színháznak, 1872 óta telekkönyvi tulajdonosa vagyok az egyetemnek, a Mikó utcában a klinikai épületeknek, akkor nekem ezt a telekkönyvi tulajdonjogi állapotomat vissza kell állítanom. Én erről a jogról lemondani nem tudok.

– *Megoldás lenne ennek a jognak az érvényesítése útján az autonómia?*

– Minden további nélkül.

– *A személyi elvű, a kulturális, a területi autonómia.*

– És ennek keretein belül megvalósítani a Iorga által felállított tételt. Azaz visszaadni mindent, ami telekkönyvi jogilag a magyaroké volt, és közös erővel felépíteni mindazokat az ingatlanokat, épületeket, amelyekről Iorga beszélt. Egyetlen megoldásnak ezt látom. Minket azzal vádolnak, ha igényeljük a jogainkat, hogy szeparatisták vagyunk. És hogy ha a román nemzet azt mondja, ez az egyetem az enyém, ezen az egyetemen román nyelven kell beszélni, ez nem szeparatizmus? Tehát a kölcsönösség elve alapján kell alkalmazni az alapvető emberi jogokat.

– *Vagyis több tolerancia, megértés és empátia kívántatik a többségi nemzettől.*

– Pontosan. És ne egymás torkának essünk neki, hanem a keresztény szellem, a kétezer éves keresztény szellem értelmében egymásnak az érdekeit segítsük elő.

– *Ez zárószónak is nagyon szép volt. Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést Ujvári Ferenc.*

– Örvendek, hogy kiönthetem lelkem keserűségét és álmatlan éjszakáim gondjait. Szeretném hinni, hogy mindezek a változások, amelyek be kell, hogy következzenek az Európai Unió szervezetén belül, ezek már az én életemben, noha a 85. évet már betöltöttem, már az én életemben be fognak ezek indulni.

CSÓTI GYÖRGY